

Izomműködés.

Harántcsíktolt izom. Simaizom és simaizom-alapú szervek biofizikája.

Hirdetés D.R. Wilkie professzor előadására a londoni Villamosmérnöki Intézetben. A téma: izom.

Kapható: LINEÁRIS MOTOR. Kitartó és megbízható. A kivitelezés hosszantartó és világméretű próbaüzem során optimalizálódott. Minden típus gazdaságos, üzemanyagcella típusú emergiaátalakítót használ, mely a rendelkezésre álló üzemanyagok széles skálájával működtethető. Alacsony készenléti teljesítmény, azonban kapcsolás után milliszekundumok alatt akár 1 KW/kg csúcsteljesítmény elérésére képes. A moduláris konstrukció és a rendelkezésre álló számos alegység különleges, gyakran megoldhatatlannak látszó mechanikai igények kivitelezését teszi lehetővé.

Választható két különböző szabályozó rendszerrel:

1. Külső kapcsolású üzemmód. Sokoldalú, általános célú egységek. Digitálisan kontrollált pJ impulzusok. Az alacsony beviteli energia ellenére nagyon magas jel/zaj viszony. Erősítés cca 10^6 . Mechanikai paraméterek (1 cm-es modulok esetében): maximális sebesség 0,1 - 100 mm/s között tetszés szerint állítható. Kifejtett mechanikai feszülés $2-5 \times 10^{-5} \text{ Nm}^{-2}$.

2. Autonóm üzemmód beépített oszcillátorokkal. Különösen alkalmas pumpálási funkciókra. Különböző frekvenciájú és mechanikai impedanciájú modulok állnak rendelkezésre az alábbi, célirányos felhasználásokra:

a. **Szilárd anyagok és sűrű szuszpenziók továbbítása** (0,01 - 1,0 Hz).

b. **Folyadékok továbbítása** (0,5-5 Hz): élettartam $2,6 \times 10^9$ ciklus (típusos), $3,6 \times 10^9$ (maximális), a frekvenciától függetlenül.

c. **Gázok továbbítása** (50-1000 Hz).

Számos különböző, opcionális extra áll rendelkezésre, pl. beépített szervó (hosszúság- illetve sebesség-visszacsatolás) finom kontroll igénye esetén. Oxigén direkt pumpálása. Hőgenerálás. Stb, stb.

Ehető! Finom!

(Forrás: Leninger, A.L. Biochemistry 2nd ed. Worthington Publishers, New York, 1975)

Izom

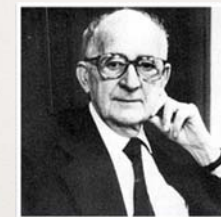
Mozgásra, mozgatásra
specializálódott sejt illetve szövet.

Csak húzni képes, tolni nem (...).

Izomkutatás: Hungarikum

Szent-Györgyi Albert
Akto-miozin precipitátum

Straub F. Brunó
aktin

Szent-Györgyi András
Simaizom miozin

Gergely János
Ca szabályozás

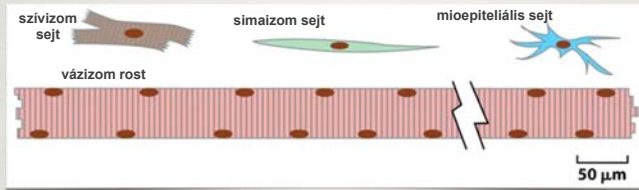

Bárány Katalin és Mihály
Miozin izoformák
és összehúzóási sebesség

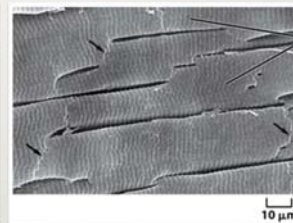
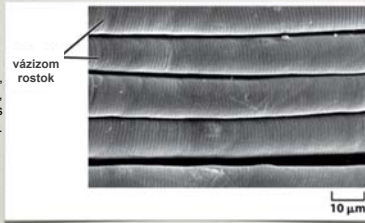

Guba Ferenc
fibrillin

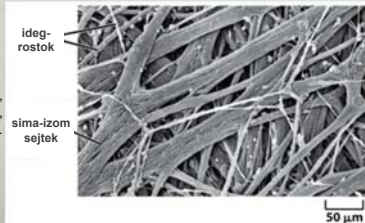
Izomtípusok

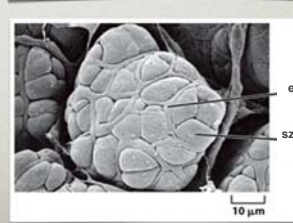
Több cm hosszú, ~100 µm vastag, multinukleáris (syncytium).

Szívben, mononukleáris sejt. Funkcionális syncytium. Autonóm működés.

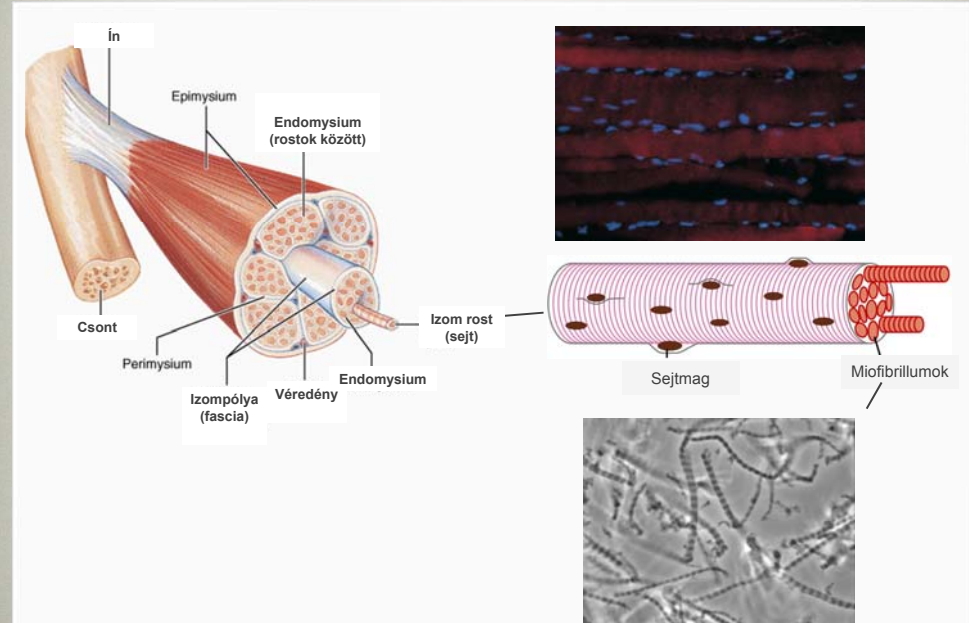

Zsigerekben, mononukleáris, orsó alakú sejt.

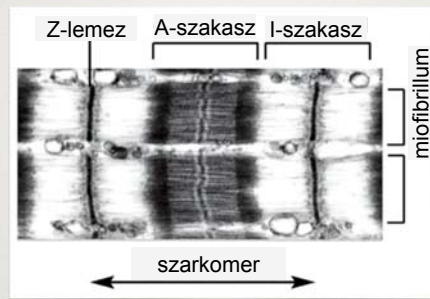
Epiteliális sejt, szöveti kontrakcióért felelős (iris, mirigyexcretio).

Harántcsíkolt izom

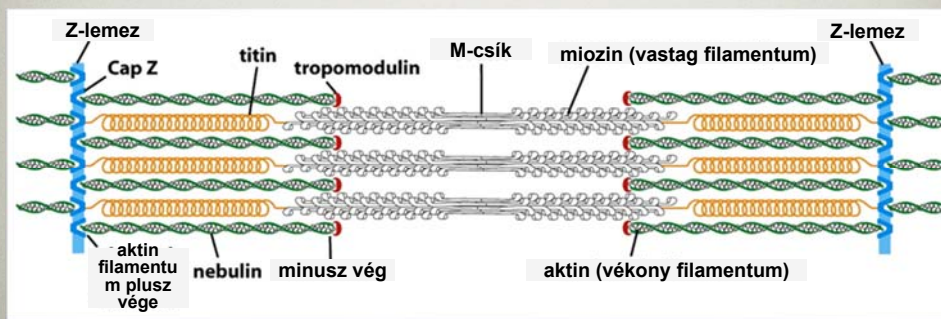
A szarkomer

sarcos: hús (Gr)
mera: egység
a harántcsíkolt izom legkisebb szerkezeti és funkcionális egysége

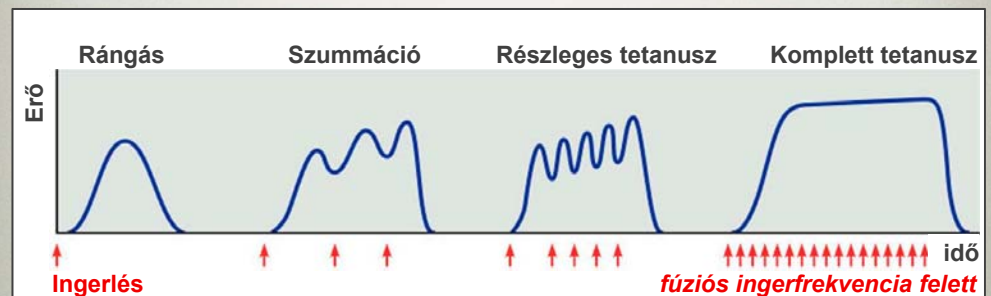

A-szakasz: Anizotróp
Vastag filamentumok (miozin II.)

I-szakasz: Izotróp
Vékony filamentumok (aktin, tropomiozin, troponin)

Az Izomműködés alapjelenségei I.

Egyszeri ingerlés egy összehúzóási választ – **egy rángást** – vált ki (összehúzóadás – elernyedés).

Egy ingersorozat fokozza az összehúzóási erőt, mert a következő inger még részlegesen kontrahált állapotban éri az izmot, így a rángások összeadódnak - **szummáció**.

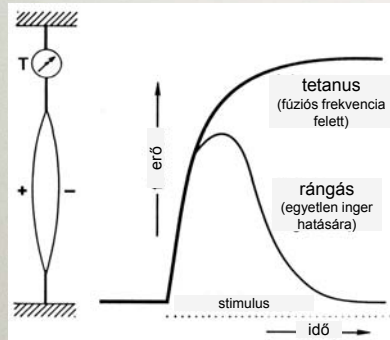
Fúziós frekvencia feletti ingersűrűség esetén a relaxáció gátolt, így az izom állandó tónusba kerül - **tetanusz**.

Az Izomműködés alapjelenségei II.

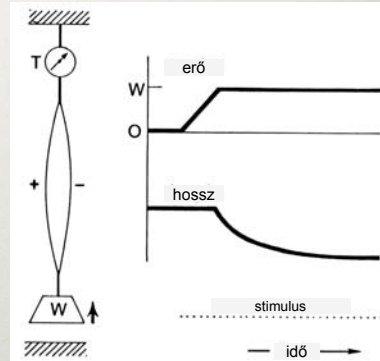
1. Izometriás kontrakció

Az izom nem rövidül (vagy nem képes rövidülni), de kifejtett erő növekszik.

2. Izotóniás kontrakció

A kifejtett erő állandó, miközben az izom rövidül.

A kettő keveréke: auxotoniás kontrakció (rövidülés és erő kifejtés egyszerre)

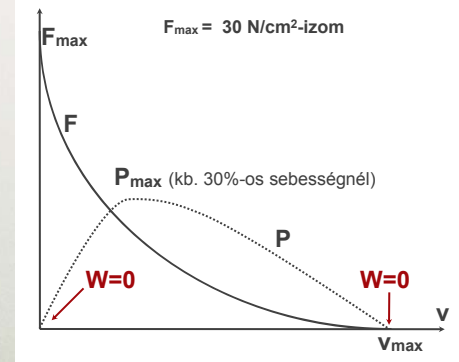
Az Izomműködés alapjelenségei III.

1. Munka, Teljesítmény

$$W = Fs$$

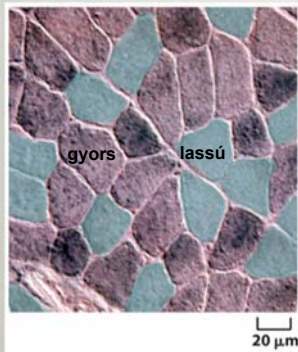
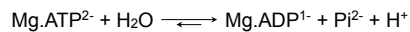
$$P = Fs/t = Fv$$

2. Erő-sebesség összefüggés

Az izom energetikája I.

Energia forrása:

I-es típusú rostok

- * sok mitokondrium
- * ATP képzés sejtlegzéssel
- * lassú fáradás
- * mioglobinban gazdag: "vörös izom"
- * kis átmérőjű, lassú idegrostok aktiválják
- * lassú izomrost
- * testtartó izmokban dominálnak

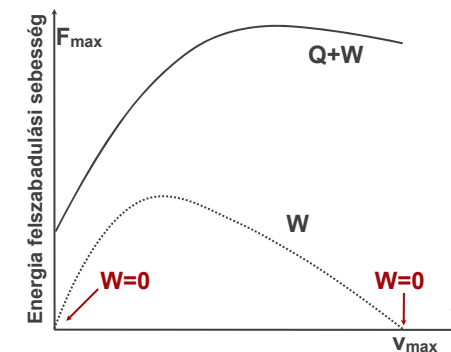
II-es típusú rostok

- * kevés mitokondrium
- * glikogénben gazdag
- * ATP képzés glikolízissal
- * gyors fáradás a felszaporodó laktát miatt
- * mioglobinban szegény: "fehér izom"
- * nagy átmérőjű, gyors neuronok aktiválják
- * gyors izomrost
- * gyors működésű izmokban dominálnak

Az izom energetikája II.

A Fenn-féle effektus

A hőfelszabadulás megnő, ha az izom mechanikai munkát végez.
A hőfelszabadulás gyorsul a kontrakció sebességének növekedésével.

Az izomösszehúzódás mechanizmusai

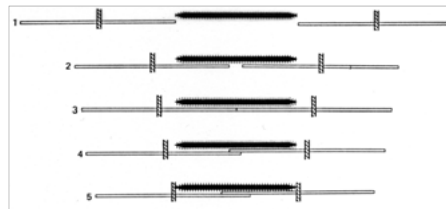
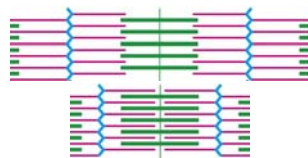
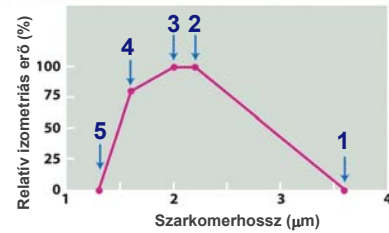
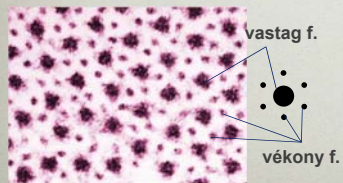
Fenomenologiai mechanizmus:

A csúszó filamentum modell

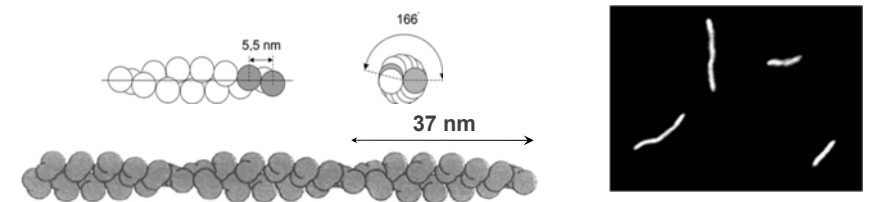
Andrew F. Huxley, Jean Hanson, Hugh E. Huxley

Szarkomer keresztmetszet

Az izomösszehúzódás molekuláris mechanizmusai ciklikus, ATP-függ aktin-miozin kölcsönhatás

Az aktin filamentum

~7 nm vastag, hossza *in vitro* több 10 μm, *in vivo* 1-2 μm

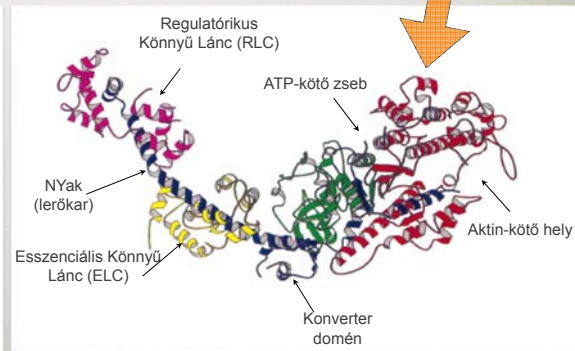
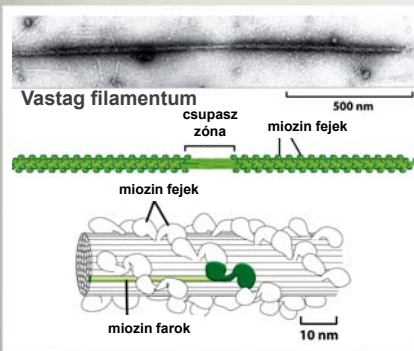
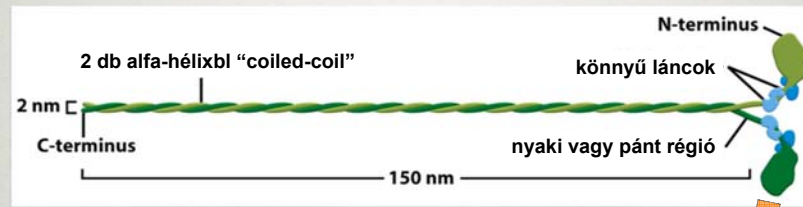
Jobbmenetes dupla helix. Szerkezetileg polarizált

Szemiflexibilis polimerlanc (perzisztenciahossz: ~10 μm)

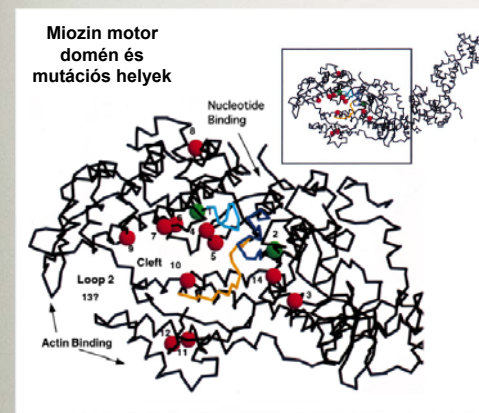
Szakítószilárdság: kb. 120 pN (N.B.: izometriás körülmények között akár 150 pN er is hathat a filamentumra)

Aktin filamentumok száma az izomban: $2 \times 10^{11}/\text{cm}^2$ -izomkeresztmetszet

A miozin II

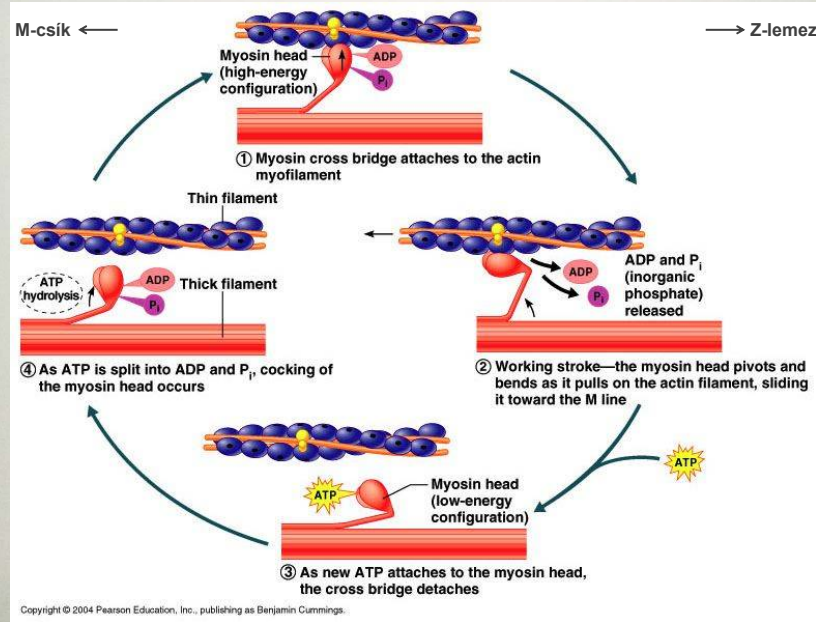
Miozin mutáció - patológia

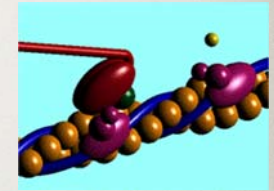
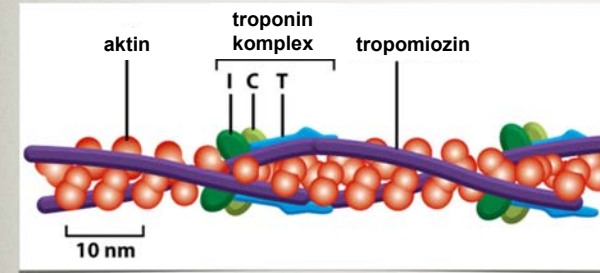
Arg403Gln pontmutáció: hipertófiás kardiomiopátia

A miozin "cross-bridge" ciklus

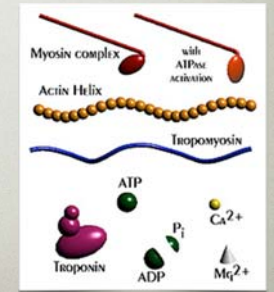

Kontrakciószabályozás a harántcsíkolt izomban

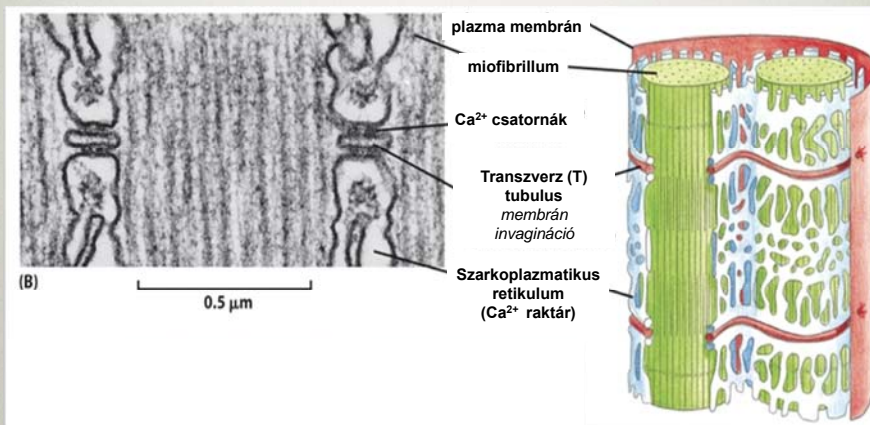

Tropomiozin: Blokkolja a miozin-kötő helyeket az aktin filamentumon.

Troponin komplex: 3 alegység, (C, T, I)
Troponin C szabad Ca²⁺-ot köt, majd a tropomiozin konformációs változását okozza, így a miozin-kötő helyek felszabadulnak.

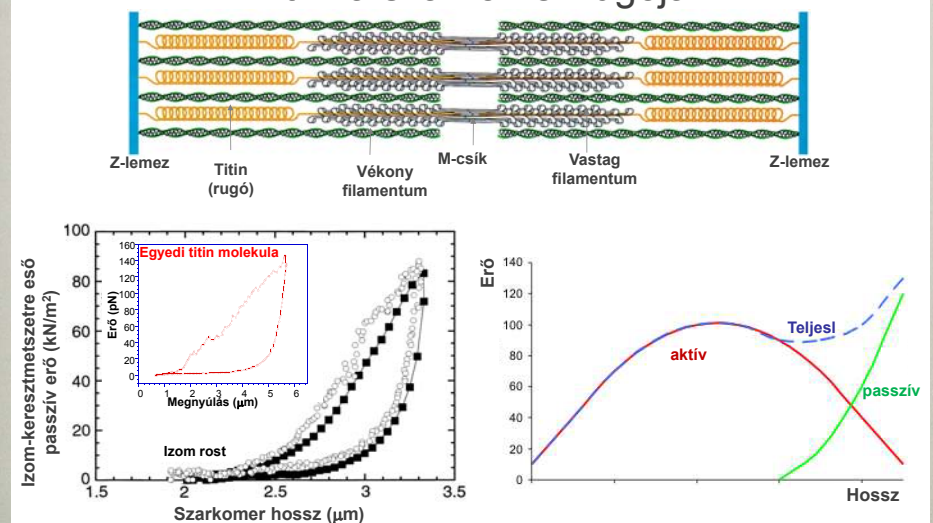

Excitáció-kontrakció csatolás

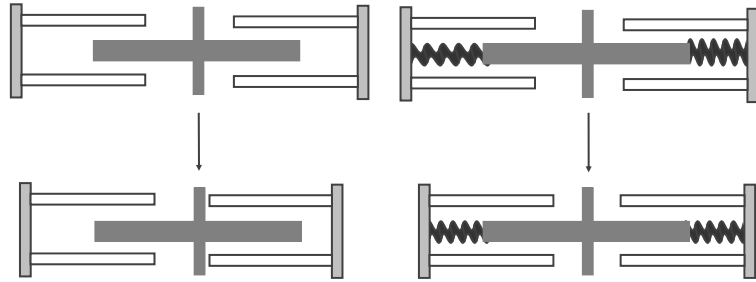

A harántcsíkolt izom rugalmassága

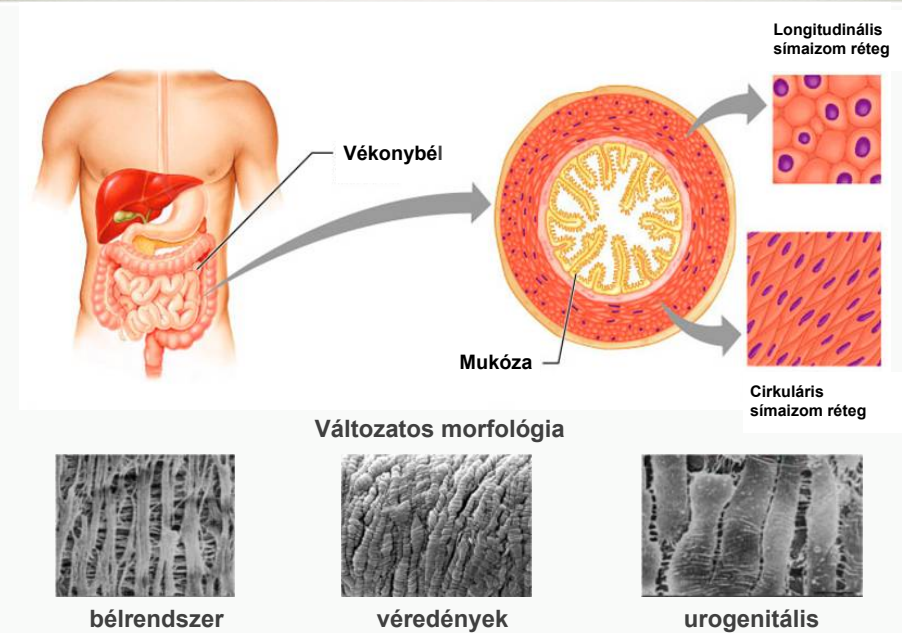
Titin: a szarkomer rugója

A titin szerepe: A szakasz szimmetria fenntartása

Simaizom

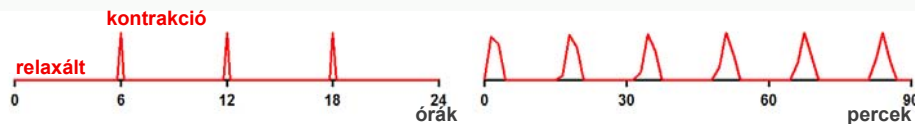

Simaizmok osztályozása

Fázisos: Általában relaxált, periodikusan összehúzódik.

Húgyhólyag (néhányszor naponta)

Bélrendszer (néhányszor óránként)

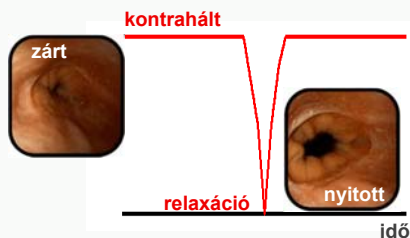

Tónusos: Folyamatosan kontrahált, csak rövid időre relaxál.

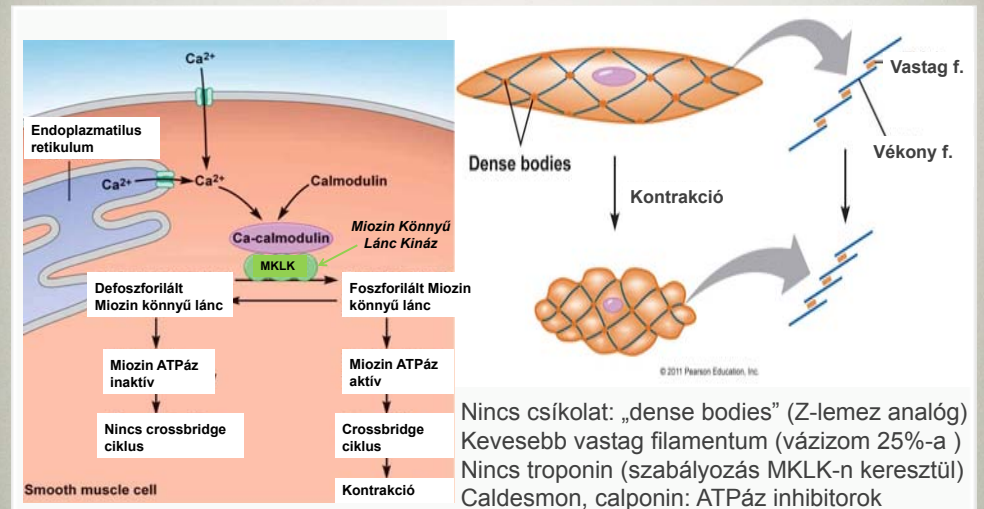
alsó nyelőcső sphincter

erek simaizmai

fenntartja és szabályozza az értónust

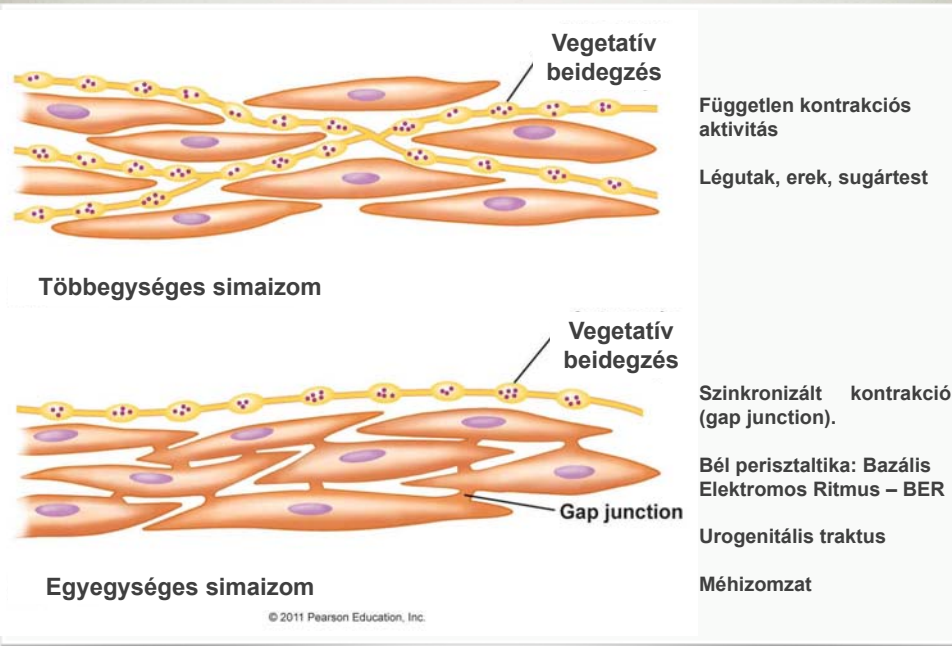
Simaizom összehúzódás

Dezmin: A simaizom fő intermedier filamentuma.

Simaizom miozin: alacsonyabb aktin affinitás, foszforilációs szabályozás.

Simaizom összehúzódása

A simaizom energetikája

Energiaforrás

$$\text{Mg.ATP}^{2-} + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{Mg.ADP}^{1-} + \text{P}_i^{2-} + \text{H}^+$$

Harántcsíkolt izom	Simaizom
1 ATP „crossbridge”-ciklusonként (miozin ATPáz)	1 ATP „crossbridge”-ciklusonként (miozin ATPáz)
	~ 1 ATP „crossbridge”-ciklusonként (miozin könnyű lánc kináz)

Simaizom több ATP-t használ mint a harántcsíkolt?

ATPáz aktivitása és mechanikai ciklusa jelentősen lassabb, így kevesebb „crossbridge” képződik egységnyi idő alatt.

A simaizom képes hosszú vagy akár extrém hosszú kontrakciókat fenntartani alacsony ATP felhasználás mellett.